www.turkishstudies.net/economy

Turkish Studies - Economics, Finance, Politics

eISSN: 2667-5625

INTERNATIONAL BALKAN UNIVERSITY
Sponsored by IBU

ResearchArticle / Araştırma Makalesi

Küresel Pandemi Sürecinde Yeni Kamu Yönetimi Düşüncesinin Uygulanabilirliği Üzerine Bir Değerlendirme

An Assessment on the Applicability of the New Public Administration Perspective During the Global Pandemic Process

Akif Çarkçı*

Abstract: Globalization, which affected the whole world in the last quarter of the 20th century and the first quarter of the 21st century, has caused many changes and transformations in both economic and political life. With the rapid spread of economic globalization, the geographical borders between the countries of the world have lost their importance, and capital, goods, people and technology had crossed national borders and circulated freely all over the world. The rapid globalization in the economy has also affected the political life closely, and the nation state has entered the process of change and transformation in various fields. In this process, it has been observed that supranational structures and multinational companies are more effective despite the nation state. Nation states, which are oriented towards serving in market conditions, have come to use more rational and more liberal tendencies in public administration processes within the framework of the new public administration approach. However, with the COVID-19 global pandemic, the idea of globalization, the nation state, the public administration system and the new public administration has been reopened for discussion, and many issues related to public administration processes, including the applicability of the new public administration idea in the global pandemic process, have been opened to discussion. Within the scope of the study, the emergence of the globalization process, the change in the nation-state in this process, the emergence of the new public administration, its characteristics and differences from the classical public administration, the position of the nation-state and the public administration system in the COVID-19 process, and finally the applicability of the new public administration thought in the fight against the global epidemic examined. The need for nation states and public administration systems to act faster, more flexible and more rationally during the COVID-19 process is a basic need that we encounter during the fight against the epidemic. Whether nation states can respond to this need by using the possibilities of the new public administration idea is a subject worth discussing.

Structured Abstract: Purpose

Undoubtedly, the most important of the reflexes developed by the nation states against the global pandemic has been the steps taken to review their health policies and health infrastructures, and to take

*Dr., Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, Phd) Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Şube Müdürü

Dr., Political Science and International Relations, Phd, University of Health Sciences, Library and Documantation Department, Branch Manager

ORCID 0000-0001-6522-7140

akif.carkci@gmail.com

Cite as/ Atıf: Çarkçı, A. (2022). Küresel pandemi sürecinde yeni kamu yönetimi düşüncesinin uygulanabilirliği üzerine bir değerlendirme. *Turkish Studies-Economy*, *17*(2), 245-263. https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.57649

Received/Geliş: 17 February/Şubat 2022

Accepted/Kabul: 25 June/Haziran 2022

Published/Yayın: 30 June/Haziran 2022

Checked by plagiarism software

©Yazar(lar)/Author(s) | CC BY-NC 4.0

measures to ensure that the societies they manage get rid of this pandemic with the least. However, the impact of the pandemic, especially on the economic life, has led nation states to take various measures, and nation states have had to develop protective and preventive reflexes at various levels in order to eliminate the economic and social crises that may arise. In the face of these reflexes, the level of states' ability to operate or not operate the new public administration process has also become a subject of discussion in academic circles. In our study, first of all, the emergence of the new public administration idea, the change that the nation state has undergone in this process, and then whether the new public administration idea can be operated in the pandemic process has been discussed.

Methodology

The literature analysis method was adopted as the method in the study, the academic literature related to the subject was reviewed, and some of the main debates in the context of globalization, nation-state, new public administration ideas and practices were evaluated. Books, articles, papers, etc that will shed light on the main discussion topics of the study the documents were reviewed, the relevant parts were extracted, filtered and included in the study in a meaningful way. On the other hand, with descriptive analysis and discourse analysis methods, some conceptual approaches and current debates in the current literature were discussed and the applicability of the new public administration thought, especially in the Covid-19 process, was the subject of evaluation.

Findings

The new public administration idea has basic features such as increasing the strategic capacities of central governments, developing alternative methods in the delivery of public services, citizen-oriented in service delivery and participation of stakeholders in decision mechanisms, performance-based managerial understanding, quality, savings and efficiency, and applying proactive management thinking, idea envisages a more flexible, faster and more rational administrative structure. The most striking point here is that governments that act fast, can make quick decisions and are experienced in crisis management have been more successful in the fight against the epidemic. Again, national governments, which were flexible in public administration processes and could act quickly on issues such as medical supplies and vaccine production-supply, were able to overcome the process with less damage. Public administrative systems, which have the flexibility to determine alternative methods in service delivery and meet public needs with alternative methods, which is one of the flexibility provided by the new public administration thought, have been successful in the fight against COVID-19. For example, there were two options for the nation states to supply the vaccine. They would either produce the vaccine themselves or buy it from the producing countries. In this process, only six countries produced the vaccine in the world and exported the surplus product to other countries. Countries such as China, the USA and Germany first met their own needs and then exported these vaccines to other countries. Realizing the necessity of the vaccine in the early stages of the pandemic, national health organizations started the process of importing vaccines from abroad and offered the vaccine to their communities as soon as possible. Another feature of the new public administration thought is the use of good governance opportunities. This understanding, in which multi-layered decision-making processes and institutions are in communication with each other, can facilitate states or public administration systems in managing the global health crisis. Although national public administration systems have shown a tendency to centralize during the pandemic process, for example, institutions and organizations responsible for managing the pandemic had to act in coordination and solidarity. The idea of proactive management, which is another feature of the new public administration, has made the states successful especially in the fight against the epidemic and can foresee the harmful consequences of the epidemic previously. Although there is some truth to the thesis that the old central authorities of nation states have been strengthened during the pandemic period, it can be said that it is possible to use the advantages of the new public administration thought with this new trend. Public administration systems in countries can manage the global health crisis more successfully by using methods such as good governance, flexibility, and alternative service delivery. Of course, this is closely related not only with the introduction of the opportunities offered by the new public administration approach, but also with the human resources structure, democratization levels and political cultures of the management systems in question.

Conclusion and Discussion

The Covid-19 Outbreak is one of the biggest disasters of the century we live in. While the effects of the economic and social crises that emerged at the beginning of globalization still continue in some countries,

it is discussed in academic circles that the effects of this global health crisis will continue for many years. After the global pandemic, nation states and their public administration systems assumed a central role in decision-making processes and dared to cope with the global health crisis as a method. Although there are some debates about the return of nation-states to their old roles, there is no obstacle for national governments to prefer contemporary management approaches as a method of providing services in their own national struggle processes. Some of the principles that the new public administration thought put forward can ensure that public administration systems work more flexible, more rationally and faster. In the fight against COVID-19, it is essential that public organizations or local and central units responsible for public administration cooperate within the framework of good governance principles. In particular, the coordination of the units responsible for health management, cooperation, and the effective use of alternative service delivery methods will facilitate both the introduction of proactive management thinking and the citizens' access to infrastructure and services such as medical supplies, vaccines, hospitals. From this point of view, it is expected that national governments and public administrations will take action to benefit from the possibilities of the new public management approach and, in particular, revise their health infrastructures and state capacities and activate this potential for public benefit.

Keywords: Politics, global pandemic, globalization, nation state, new public administration

Öz: 20.yy'ın son çeyreği ile 21.yy'ın ilk çeyreğinde bütün dünyayı etkisi altına alan küreselleşme gerek ekonomik hayatta gerekse siyasal hayatta pek çok değişim ve dönüşüme sebep olmuştur. Ekonomik küreselleşmenin hızlı bir şekilde yayılmasıyla birlikte, dünya ülkeleri arasındaki coğrafi sınırlar önemini yitirmiş, sermaye, mal, insan ve teknoloji ulusal sınırları aşarak bütün dünyada serbest bir şekilde dolaşıma girmiştir. Ekonomideki hızlı küreselleşme siyasal hayatı da yakından etkilemiş, ulus devlet çeşitli alanlarda değişim ve dönüşüm sürecine girmiştir. Bu süreçte ulus üstü yapıların ve çok uluslu şirketlerin ulus devlete rağmen daha etkili oldukları gözlemlenmiştir. Piyasa koşullarında hizmet vermeye doğru yönlendirilen ulus devletler yeni kamu yönetimi anlayışı çerçevesinde daha rasyonel ve daha liberal eğilimleri kamu yönetimi süreçlerinde kullanır hale gelmişlerdir. Ancak COVID-19 Küresel pandemisiyle birlikte küreselleşme, ulus devlet, kamu yönetimi sistemi ve yeni kamu yönetimi düşüncesi yeniden tartışmaya açılmış, küresel pandemi sürecinde yeni kamu yönetimi düşüncesinin uygulanabilirliği de dâhil olmak üzere kamu yönetimi süreçlerine dair pek çok konu tartışmaya açılmıştır. Çalışma kapsamında küreselleşme sürecinin ortaya çıkışı, bu süreçte ulus devletin uğradığı değişim, yeni kamu yönetiminin ortaya çıkışı, özellikleri ve klasik kamu yönetiminden farkları, COVID-19 sürecinde ulus devletin ve kamu yönetimi sisteminin aldığı pozisyon ve nihâyet küresel salgınla mücadele sürecinde yeni kamu yönetimi düşüncesinin uygulanabilirliği incelenmiştir. COVID-19 sürecinde ulus devletlerin ve kamu yönetimi sistemlerinin daha hızlı, daha esnek ve daha rasyonel hareket etmeleri gerektiği salgınla mücadele sürecinde karşımıza çıkan temel bir ihtiyaçtır. Ulus devletlerin bu ihtiyaca yeni kamu yönetimi düşüncesinin imkânlarını kullanarak cevap verip veremeyecekleri üzerinde tartışılmaya değer bir konudur.

Anahtar Kelimeler: Siyaset Bilimi, küresel pandemi, küreselleşme, ulus devlet, yeni kamu yönetimi

Giriş

20.yy ve 21.yy'ın ilk çeyreği pek çok açıdan büyük ve hızlı değişimlerin yaşandığı bir dönemdir. Bilhassa teknolojik alandaki büyük dönüşümler beraberinde sosyal dönüşümleri de tetiklemiş, insanlık daha önceki yüzyıllarda görülmeyen değişim süreçlerine şahitlik etmiştir. 20.yy. sona erdiğinde düşünce ve bilim çevreleri yaşanan büyük değişimlerin odağına küreselleşme kavramını yerleştirmişlerdir. Benzer şekilde içinde bulunduğumuz 21.yy'ın ilk çeyreği de benzer tartışmalarla geçmektedir. Küreselleşme adını verdiğimiz olgu diğer büyük gelişmeler gibi kontrol edemediğimiz gelişmelerin bir neticesi olarak hayatımıza girmiştir. Küreselleşme, taraftarlarının ateşli savunuculuğu eşliğinde, hâkim bir ideolojik kavram olarak daha çok olumlu yönleriyle övgüye mazhar olmuş, karşıtları tarafından ise olumsuz nitelemelerle tarif edilerek tanımlanmıştır. Küreselleşmeyi olumlu bir süreç olarak gören kesim bu olguyu insanlığın başta teknoloji olmak üzere iktisadi ve sosyal birikimlerinin bir neticesi ve şimdiye dek görülmemiş imkânlar vadeden, insanlığın geldiği mükemmel nihai aşama olarak görmektedir. Ateşli karşıtları ise bu süreci ya da

olguyu, kapitalist sistemin yeni tip küresel sömürü düzeni olarak tarif etmektedir (Özdemir, 2002, s.10). Bu bakış açısı ise şu yargı ile desteklenmektedir. Sanayileşmiş egemen uluslar yakaladıkları refah düzeyini geliştirmek ve en azından devam ettirmek için yeni arayışlara yönelmişlerdir. Küreselleşme adı altında öncelikle ekonomi, sosyal, kültürel, edebiyat, medya ve ticari diğer hizmetler alanlarında uluslararası pazarlara açılma ve bu pazarların alım gücünün devam ettirilmesi hedeflenmektedir. Eğer bu potansiyel pazarlarında bir daralma söz konusu olduğunda "kaynak" adı altında borç verilmektedir. Alınan bu borçlar ise uluslararası pazarların canlandırılması için tüketime aktarılma ve bu borç yumağı kartopu gibi sürekli büyütülerek ülkenin egemenlik haklarına müdahale etme vasıtası haline getirmektedir" (Eraslan, 2005, s.306).

Küreselleşme kavramı, liberal politikaların uygulanmaya başlandığı, küresel rekabetin yoğunlaştığı, verimlilik, kalite ve ekonomik etkinliğin daha da arttığı ve değer kazandığı dönem içerisinde gündeme gelmiştir. Bu rekabet ortamında bazı güçlerin daha büyük olanaklara kavuştuğu ve zenginleştiği, bazılarının ise söz konusu süreçten daha da zayıflayarak çıktığı ana tartışma konularından birisi olmuştur. Bu nedenle, bu dönem içerisinde ülkelerin ekonomik bağımlılığı anlamına gelen küreselleşme kavramı dünyada yaşanan ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel değişimin en belirgin unsurudur (Selamoğlu, 1998, s.4).

21.yy'ın ilk çeyreğini bitirmek üzere olduğumuz bu günlerde ise küreselleşme, ulus devlet, yeni dönemde siyasetin ve kamu yönetiminin alacağı şekil, yeni kamu yönetiminin geleceği ve benzeri tartışmalar bu kez bütün dünyanın gündemine giren COVİD-19 küresel pandemisi etrafında şekillenmeye başlamıştır.

COVID-19 Küresel salgını ilk olarak Çin'in Vuhan kentinde 2019 yılının aralık ayında ortaya çıkmış, söz konusu hastalık ve belirtileri üzerinde yapılan çeşitli araştırmalar sonucunda 13 Ocak 2020'de resmi olarak tanımlanarak tüm dünyanın gündemine girmiştir. Salgının bu süreçte 114 ülkede görülmesinin hemen ardından Dünya Sağlık Örgütü harekete geçmiş, 11 Mart 2020 tarihinde koronayı bir küresel salgın olarak ilan etmiştir (İmga&Ayhan, 2020, s.11).

Türkiye'de ise ilk COVID-19 vakası 11 Mart 2020'de görülmüş, ilk can kaybı 17 Mart 2020 tarihinde olmuştur. Türkiye'de Covid-19'dan kaynaklanan vaka ve ölüm sayıları süreç içerisinde artmış, pandeminin etkileri 2021 yılı sonuna kadar önemli boyutlara ulaşmıştır (Eroğlu&Sevinç, 2020, s.70).

COVID-19'un üzerinden geçen yaklaşık üç yıllık süreçte sadece Türkiye'nin değil, bütün dünyanın gündemi bir anda değişmiş, kaynağa, bulaşma yoluna ve sağlıklı kişilere yönelik alınan tedbirler de dâhil olmak üzere küresel pandemi neredeyse bütün dünya devletlerini ve toplumlarını çeşitli açılardan etkilemiştir (Yurdakul, 2020, s.20). Bu süreçte dünya toplumları ekonomiden sağlığa, siyasetten sosyal hayata kadar pek çok konuda pandeminin beraberinde getirdiği olumsuz koşullarla mücadele etmek durumunda kalmıştır (Miş, 2020, s.42). Nitekim COVID-19'dan etkilenen pek çok ülke küresel bir sağlık krizi karşısında ulusal çapta mücadele etmek durumunda kalmış, ulus devletler ise küresel pandemi ile mücadele noktasında çeşitli refleksler geliştirmek üzere harekete geçmişlerdir.

Ulus devletlerin küresel pandemi karşısında geliştirdiği reflekslerden en önemlisi şüphesiz sağlık politikalarının ve sağlık altyapılarının gözden geçirilmesi, yönettikleri toplumların bu pandemiden en az zararla kurtulmasını sağlayacak tedbirlerin alınması noktasında atılan adımlar olmuştur. Bununla birlikte pandeminin özellikle ekonomik hayat üzerindeki etkisi ulus devletleri çeşitli tedbirler almaya itmiş, ortaya çıkabilecek ekonomik ve sosyal krizlerin bertaraf edilmesi için ulus devletler çeşitli düzeylerde korumacı, önleyici refleksler geliştirmek durumunda kalmışlardır (Güder, 2020, s.195).

Bu refleksler karşısında devletlerin yeni kamu yönetimi sürecini işletebilme ya da işletememe düzeyleri de akademik çevrelerde bir tartışma konusu haline gelmiş bulunmaktadır.

Çalışmamızda öncelikle yeni kamu yönetimi düşüncesinin ortaya çıkışı, ulus devletin bu süreçte uğradığı değişim, ardından da yeni kamu yönetimi düşüncesinin pandemi sürecinde işletilip işletilemeyeceği tartışılmıştır.

Çalışmada yöntem olarak literatür analizi yöntemi benimsenmiş olup, konuyla ilişkili akademik literatür gözden geçirilmiş, bilhassa küreselleşme, ulus devlet, yeni kamu yönetimi düşüncesi ve uygulamaları bağlamındaki bazı temel tartışmalar değerlendirmeye alınmıştır. Çalışmanın temel tartışma konularına ışık tutacak kitap, makale, bildiri vb. dokümanlar gözden geçirilmiş, konuyla ilişkili kısımlar ayıklanmış, süzülmüş, anlamlı bir şekilde çalışmaya dâhil edilmiştir. Diğer taraftan betimsel analiz ve söylem analizi yöntemleriyle de güncel literatürdeki bazı kavramsal yaklaşımlar ve güncel tartışmalar masaya yatırılarak özellikle Covid-19 sürecinde yeni kamu yönetimi düşüncesinin uygulanabilirliği meselesi değerlendirme konusu edilmiştir.

Bir Olgu ve Süreç Olarak Küreselleşme

Küreselleşme nedir sorusuna farklı bakış açılarıyla farklı ama birbirini tamamlayan tanımlar getirilmiştir. Örneğin Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin 8. Kalkınma planında küreselleşme; "*bir olgu ve devam ede gelen bir süreç"* olarak görülmüş, "*politik, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda, bazı ortak değerlerin yerel ve ulusal coğrafi sınırları aşarak dünya çapında yayılması"* olarak tanımlanmıştır (Özdemir, 2004, s.176).Küreselleşme konusunda hatırı sayılır yazar ve teorisyenlerden birisi olan AnthonyGiddens'a göre ise küreselleşme; "*geç modern zamanların kendine has koşullarının yaşandığı, uzak yerlerin birbirleri ile ilişki içerisine girdiği, yerel oluşumların kilometrelerce ötedeki olaylarla biçimlendirildiği yerküre çapındaki toplumsal ilişkilerin yoğunlaşması"*olarak tanımlanmıştır (Giddens,1994, s.15).

Dünya Bankası'nın tanımına göre küreselleşme; "kişilerin ve şirketlerin, diğer ülke birey ve kurumlarıyla gönüllü ekonomik işlemler başlatma özgürlük ve kabiliyetidir. Küreselleşme bu anlamda, üretim faktörlerinin (sermaye ve vasıflı iş gücü) daha fazla dolaşımı, artan ticaret ve yabancı yatırımlar yoluyla dünyanın daha fazla bütünleşmesi*"* anlamına gelmektedir (Milanoviç,2002, s.3).

Başka bir tanımda ise küreselleşme; "*ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde, ekonomik, siyasal ve sosyal yapının sınırlar ötesi bir hareketlilikle tüm ülkelerin birbirlerini etkileme sürecidir."* Bu süreçte ülkeler arası sınırların anlamı ortadan kalkmakta, milli kimlikler anlamsızlaşmakta, sosyal hayat birtakım merkezlere bağımlı hale gelmektedir. Diğer taraftan dünya hızlı bir şekilde ekonomik bütünleşmeye doğru gitmekte, toplumlar kültürel olarak birbirine benzeşmekte, global kültürle yerel kültür birbirine daha çok yakınlaşmakta ve birbirini daha fazla etkilemektedir (Başaran, 2008, s.25).

Yine benzer bir tanıma göre küreselleşme;

> *ülkeler arasındaki siyasi, sosyal ve ekonomik yakınlaşma ve ilişkilerin gelişmesi, farklı kültürlerin ve toplumların inanç ve beklentilerinin daha iyi ortaya çıkması, uluslararası ilişkilerin yoğunlaşması gibi görüntüde birbirinden farklı, ama birbirleriyle ilintili olan konuları içine almaktadır. Diğer bir söyleyişle küreselleşme, ulusların sahip oldukları maddi ve metafizik değerlerin ulusal sınırları aşarak dünya ölçeğinde yayılması, farklılıkların bir bütünlük ve uyum atmosferinde ortadan kalkmasıdır* (Aydemir, Kaya,2007, s.260).

William Greider ise küreselleşmeyi hızı ve yönü kontrol edilemeyen büyük bir makinaya benzetmekte, oldukça hareketli ve güçlü olan bu makinanın geliştikçe arkasında tahribat yaratmakta olduğunu, fakat eş zamanlı olarak beraberinde zenginlik ve refah da yarattığını ifade etmektedir. Bu büyük makina zengini daha zengin yapmakta fakiri ise daha fakir hale getirmektedir. Neticede bu makina küresel düzeni yeniden yapılandıran ve kendi özgü kurallarla işleyen modern kapitalizmdir (Öz, 2001, s.1-2).

Küreselleşmenin reel olarak insanlığın yaşam alanlarının nerdeyse tamamını etki altına aldığı bir gerçektir. Özellikle iktisadi hayatın birçok şubesini tesiri altına alan küreselleşme karşıtlarının da yandaşlarının da etkilerini son derece yoğun hissettiği bir süreçtir. Bu anlamda zaten yaşanılan ve etkileri hissedilen bir sürecin dünya gündemine taşıdığı değişim rüzgârlarını görmemezlikten gelmek değişim karşısında tavır geliştirememek politika üretmekten yoksun kalmak demektir. Küreselleşmenin zararlı yönlerini asgariye çekecek şartları oluşturmanın yolu da süreci doğru tanımlamak, doğru anlamak ve doğru anlatmaktan geçmektedir. Özellikle ulusal ekonomilerin aşındığı, ulus devletin yetkilerini küresel alana devrettiği bir dönemde bu, vazgeçilmez bir şart olarak karşımıza çıkmaktadır.

Küreselleşme, dünya toplumların ekonomik, siyasal ve kültürel boyutta karşılıklı etkileşimler yolu ile fonksiyonel bakımdan entegre olduğu ve bu sebeple toplumlar arası çatışmaların ve farklılığın giderek minimize olduğu anlamına gelmemelidir. Öyle ki, bu süreç hem toplumlar/kültürler arası entegrasyonu hem de farklılaşmayı da içine alan çok boyutlu bir olgu olarak analiz edilmelidir. Küreselleşme ile dünya toplumları bir yandan birbirlerine daha çok yakınlaşmakta ancak diğer taraftan da yeni çatışmaları beraberinde taşımaktadır.

Son yılların popüler tartışma konusu olan küreselleşme akademik çevrelerde çeşitli açılardan tartışılmaktadır. Kimi yazarlar bu süreci çok önceden başlayan bir sürecin devamı olarak ifade ederken kimileri de 20.yy'ın son çeyreğinde ortaya çıkan enformasyon teknolojileri sayesinde bu olgunun ortaya çıktığını öne sürmektedirler (Zencirkıran, 2001, s.2).

Küreselleşmeye ilişkin bir başka tespit ise gerek sosyal gerekse siyasi gerekse iktisadi sahada yaşanan pek çok olayın çözümlemesinde küreselleşme olgusunun merkezi bir rol oynadığıdır. Örneğin finansal alana bakıldığında küreselleşme teknolojik gelişimle birlikte dünya küresel bir finans piyasasına dönüşmüştür. BM İnsani Kalkınma Raporu'na göre dünyada her gün 1,5 Trilyon dolardan fazla para el değiştirmektedir. Fakat bütün bunlara rağmen küreselleşmeyi sadece finans kapitalin etkinliğinin çoğalması olarak okumak da çok doğru değildir. Neticede küreselleşmenin ekonomik olduğu kadar teknolojik, siyasi ve kültürel içeriği de olan bir olgudur.

Küreselleşmeyi kısaca bütün dünyanın mekânsal anlamda bütünleşmesi, sıkışıp küçülmesi, iktisadi, kültürel ve siyasi değerlerin ulusal sınırların dışına taşarak küresel plana yayılması olarak değerlendirebiliriz (Köse, 2003, s.5).

Yukarıdaki bilgiler ışığında küreselleşme kavramının üç odak noktasını dikkate alarak tanımlandığı belirtilebilir. Bu odak noktaları üç grup altında şu şekilde ifade edilebilir:

Birinci grup, küreselleşmeyi sadece teknolojik gelişmelere bağlamakta, gelişen bilgisayar teknolojisi ve bilgi aktarımındaki inanılmaz hız sermayenin sınır tanımaksızın dolaşımını kolaylaştırarak bütün dünyayı etkisi altına almıştır.

İkinci grupta bulunan neo-liberaller, küreselleşmeyi piyasaların uluslararası planda güçlenmesine bağlamaktadırlar. Buna göre ticari serbestleşmenin artmasıyla birlikte ulusal devletler korumacı politikalardan vazgeçerek dış ticareti teşvik etmişler, küresel piyasaya adapte olmuşlardır (Özdemir, 2004, s.175).

Üçüncü grubu ise küreselleşmenin yeni bir durum olmadığını iddia edenler oluşturmaktadır. Neo Marksistler küreselleşmenin kapitalizmin iç mantığından kaynaklandığını ifade etmişlerdir. Dolayısıyla küreselleşmenin coğrafi keşiflerle başladığı öne sürülmüştür. Nitekim 19.yy'daki uluslararası dış ticaret hacmine bakıldığında buradan elde edilen veriler küreselleşmenin yeni bir olgu olmadığını ifade etmektedir.

Küreselleşmeye ilişkin bir diğer önemli konu ise küreselleşmenin hangi evrelerden geçerek bugünkü duruma ulaştığı meselesidir. Baskın Oran'ın yaklaşımına göre küreselleşme 3 dönemde

incelenmelidir. Buna göre birinci evre küreselleşmenin itici gücü merkantilizm iken, ikinci küreselleşmenin itici gücü sanayileşme, üçüncü küreselleşmenin itici gücü ise çokuluslu şirketlerin ortaya çıkışı/80'lerdeki iletişim devrimi ve SSCB'nin yıkılmasıdır.

Öte yandan birinci küreselleşmenin yöntemi keşifler ve askeri işgal iken, ikinci küreselleşmenin yöntemi işgal edilen bölgelere ticari şirketlerin yerleşmesi, üçüncü küreselleşmenin yöntemi ise kültürel, ideolojik etkidir. Dolayısıyla Oran'ın bakışıyla küreselleşmenin temelinde emperyalist emeller vardır. Bu emeller küreselleşmenin tarihsel seyrinde etkili olmuştur. Kimi yazarların ifade ettiği gibi coğrafi keşiflerle başlayan küreselleşme çok uluslu şirketlerin hükümranlığı ile devam etmektedir (Oran, 2000, s.9).

Ali Esgin'e göre ise küreselleşme şöyle bir tarihi seyir izlemiş, küreselleşme üç dönemde gelişmiştir:

Birinci evrede kapalı tarım ekonomisinden ticari kapitalizme geçişle birlikte küreselleşme süreci başlamış, birkaç Avrupa ülkesince deniz ticaretinin geliştirilmesiyle ticaret coğrafi olarak yayılmaya başlamıştır.

İkinci evrede ise sanayileşme hareketi küreselleşmenin itici gücü olmuştur. Sanayi devrimiyle birlikte büyük çaplı üretim hacmi sadece uluslararası ticaretin genişlemesini sağlamamış, aynı zamanda yapısını da dönüştürmüştür. 1880'li yıllardan sonra ise kapitalist süreçte tekelleşme baş göstermiş, finans kapitalin etkinliği artmaya başlamıştır. Eş zamanlı olarak sınai üretim, yetersiz halde bulunan ulusal pazarlardan uluslararası pazarlara doğru bir genişleme yaşamış, daha güvenli pazar arayışı öne çıkmıştır. Bütün bu gelişmeler neticesinde sömürgecilik emperyalizme dönüşmeye başlamış, emperyalizm, Avrupa'nın sanayi devrimi sonrası karşılaştığı ekonomik ve sosyal problemlere çözüm getiren bir dış politik ilkeye dönüşmüştür.

Üçüncü dalga küreselleşme sürecinde ise 20. yüzyılın sonunda ortaya çıkan teknoloji ve bilgi işlem alanlarındaki büyük gelişmeler küreselleşmeyi hızlandırmış, üretim örgütlenmesinde büyük değişimler yaşanmıştır. Bu anlamda dünyanın 20.yy. sonunda yaşadığı değişim sanayi devriminde yaşanan değişimden çok daha büyüktür. Birinci dalgayla birlikte ulus devletler uluslararası ekonomik sistemin ve uluslararası hukukun baş aktörü haline gelmişler, ikinci evre küreselleşme ulus devletin bu merkezi konumuna pek müdahale etmemiştir. Günümüzde ise, ulus devletler kendi ekonomi politikalarını belirleyip uygulama gücünden oldukça mahrum durumda kalmışlar, adeta uluslararası finans piyasalarına bağımlı hale gelmişlerdir (Esgin, 2001, s.185-192).

Küresel Değişimler Karşısında Kamu Yönetimi

Özellikle ulus devletlerin konumunda yaşanan dönüşümle birlikte küreselleşmenin etkili olduğu önemli alanlardan birisi de kamu yönetimidir. Çeşitli ülkelerde kamu sektöründe ortaya çıkan bazı negatif durumların bertaraf edilmesi amacıyla (yolsuzluk, etkinliğini kaybetmiş yönetim tarzı gibi), küreselleşmenin de etkisiyle pek çok gelişmekte olan ülkede kamu yönetimi reformları yapılmıştır. Tam da bu süreçte kamu sektöründe ortaya çıkan reform ihtiyacı yeni kamu işletmeciliği devrimi şeklinde tezahür etmiş, söz konusu ülkelerin gündemleri bu yönde oluşmuştur. Yeni kamu işletmeciliğinin temel tezi bürokrasinin verimsiz yüzünü verimli hakle getirmek ve özel sektör anlayışıyla iş görme yöntemlerini klasik yöntemlerin yerine ikame etmektir. Bu süreçte küreselleşmenin getirdiği bazı sonuçlar kamu sektörü üzerinde etkili olmaya başlamış, liberalleşme, dijitalleşme gibi faktörler yöneten-yönetilen arasındaki ilişkileri değiştirmiştir. Böylece kamu yönetimi alanına sorumluluk, katılım, verimlilik ve etkinlik gibi kavram ve uygulamalar girmiştir. Bütün bu kavram ve uygulamaların birbirleriyle uyum içinde çalışabileceği bir yönetim anlayışı ortaya çıkmış, bugün 'yönetişim' olarak ifade ettiğimiz yönetim yaklaşımı hayata geçirilmeye çalışılmıştır. Yönetişim ya da iyi yönetim diyebileceğimiz bu anlayışın unsurları aşağıdaki gibi özetlenebilir:

-Minimum yönetim alanı (kamu hizmetlerinde piyasa mekanizmalarının uygulanması, özelleştirme),

-Yönetimde iş birliği (yönetimin doğrudan yönlendirilmesi ve kontrolü)

-İyi yönetim (politik gücün, toplumsal çalışmalar ile yönlendirilmesi),

-Sosyo-sibernetik sistem (kararların tek başına merkezi yönetimce oluşturulmaması),

-Çalışmaların kendini organize etmesi (hizmet dağılımlarının bağımsız aktörlerin kurduğu örgütler arası bağlantılarla sağlanması)" (Palabıyık, 2003, s.37-50).

Dünyada esen değişim rüzgârlarının kamu yönetimine yansımasını kısaca özetlemek gerekirse:

1-Devletin yeniden inşâsı: Devletin faaliyet alanlarının küçültülmesi ve yol göstericilik ile kontrol görevlerinin etkinleştirilmesidir. Başvurulan yöntemlerden başlıcası devletin siyasi olan dış güvenlik, dış işleri, kolluk gibi asıl fonksiyonlarına çekilmesi; idari hizmetlerin yerele devri, gerekirse kontrol dışındaki diğer aşamaların özelleştirilmesi, kısmi özelleştirme ile kamusal olma özelliğini kaybetmiş hizmetlerin tamamen özele devri ile gerçekleştirilecek tam özelleştirmedir. Bu değişim, idarenin hangi hizmetleri nasıl ve hangi araçla yapması ya da yaptırması hususlarının ülke koşullarında yeniden gözden geçirilmesini önemli hale getirmektedir.

2-Siyaset-yönetim dengesinin yeniden kurulması: Etkinlik ve verimliliğin sağlanması amacıyla işletmecilik anlayışı geliştirilerek sistem rekabete açılmaktadır. Yönetim ve iş felsefesinin demokratik değerler ile yönetsel gerekler anlamında bütünleştirilmesi; yönetici ve siyasetçilerin yaptıklarından rant kollama düşüncesinden sıyrılmasıdır. Bu gelişme bir anlamda, sistemin bürokratik ve memur zihniyetinden kültürel açılımla kurtulma yönünde önemli değişimi de gerektirmektedir.

3-Şeffaf ve dürüst yönetimin geliştirilmesi: Bilgiyi paylaşmada şeffaf davranan, yönetilenlere iş süreçleriyle ilgili bilgi verebilen, katılım kanallarının açık tutulduğu, kamu etiğine uygun davranan yönetim modellerinin uygulamaya açılmasıdır (Palabıyık, 2003, s.37-54).

4-Merkeziyetçilikten uzaklaşma eğilimi: Küreselleşme süreciyle birlikteortaya çıkan bir başka eğilim ise merkeziyetçiliğin terki ya da merkeziyetçilikten uzaklaşma eğilimidir. Bu eğilimin getirdiği anlayışla birlikte, verimlilik ve etkinlik, hizmeti halka yaklaştırma ve demokratikleşme gibi değerler öne çıkmıştır. Bu noktada merkeziyetçilikten uzaklaşma iki şekilde gerçekleşmektedir. Birincisi merkezci yönetim anlayışı çerçevesinde görülen bazı hizmetlerin ya da bu hizmetlere ilişkin sorumlulukların yerel idarelere devredilmesidir (Hasanoğlu,2006, s.3).

Küreselleşme süreciyle birlikte özellikle devletin ekonomideki rolü değişmiş, buna bağlı olarak devletin yapısı ve işlevlerinde de çeşitli değişiklikler meydana gelmiştir. Devlet daha çok politika belirleyen ve denetleyen konuma geçmiş, hizmet üretimi ve sunumunda ise piyasa şartları gözetilmeye başlanmıştır. Bu süreçte devlet doğrudan üretim yapan bir birim olmaktan çıkmış, üretimin önünü açan bir yöne evrilmiştir. Piyasa ve sivil toplumun öne çıkmasıyla kamunun doğrudan üretim yapması sadece alternatif olmadığı durumlar için geçerli olmuştur. Böylece devletin başat rol üstlendiği pek çok alan zamanla piyasalaşmış, pek çok sektörde özel sektör ana aktör haline gelmiştir (Dinçer ve Öner, 2003, s.15).Bu değişen iktisadi yapı içerisinde kamu yönetimine ilişkin uygulamalar da değişime uğramıştır.

Küreselleşme Sürecinde Ulus-Devlet Anlayışında Yaşanan Değişim

Siyasi açıdan bakıldığında küreselleşme süreci ulus devletin yapısını ve rolünü de değişime uğratmış, devletin görevleri yeniden tanımlanmıştır. Küreselleşmeyle birlikte ulus devletin hâkimiyeti büyük ölçüde sarsılmış, devletin sınırlandırılması gündeme gelmiştir (Haass ve Litan,1998, s.6). Devletin sınırlandığı bir ortamda ise tabii olarak sivil toplumun önü açılacak,

siyasi anlamda politik toplumun etkinliği sınırlandırılacak, insan hakları kavramı öne çıkacak ve demokrasi talebi yükselmiş olacaktır (Aktel, 2003, s.59).

Siyasal küreselleşme mevcut ilişkilerin ve kurumların ciddi bir biçimde tartışılmasını, yeni değer ve hassasiyetlerin gündeme gelmesini, yeni ilişkilerin ve bu ilişkilere dayalı örgütlenmelerin doğmasını gündeme getirmiştir. Bu çerçevede devletin küçültülmesi, birey devlet ilişkilerinin yeniden sorgulanması, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, temel özgürlüklerin daha çok dikkate alınması, sivil alanın genişletilmesi ve yerinden yönetim ilkesinin güçlendirilmesi tartışma gündemine girmiş bulunmaktadır. Sadece tartışma alanına girmemiş aynı zamanda dünyanın farklı ülkelerinde bu amaçlara ilişkin olarak kimi reformlar yapılmış, yeniden yapılanma modelleri de gündeme gelmiştir (Dursun, 1998, s.52). Merkeziyetçi modeli ile gündemde kalan Fransa, 1980 sonrası süreçte yönetim sisteminde yaptığı kimi revizyonlarla yerel yönetimlere daha çok yetki ve kaynak devri yoluna gitmiştir.

Özetle *modern* düşünce sistemi siyasal alanda modern-ulus devlete araçsal bazı işlevler yükleyerek siyasal alanın değiştirici dönüştürücü rolünü pekiştirmiştir. Merkeziyetçi ülkeler yerelleşme arayışına girmişler, ülkelerin siyasi yapıları daha adem-i merkeziyetçi hale gelmeye başlamıştır. Tabii olarak bu süreçte ulus devletin egemenlik alanı daralmaya başlamış ulus devletler mutlak belirleyici rollerini kaybetmeye başlamışlardır (Saran, 2007, s.2).

Covid 19 Sürecinde Ulus Devlet

Dünya, ikinci dünya savaşından bu yana karşılaştığı en büyük krizlerden birisini COVID-19 küresel pandemisi karşısında yaşamaktadır. Bu küresel sağlık krizi sadece sağlıkla ilgili alanları değil, ekonomik, sosyal, siyasal ve yönetsel alanı da etkisi altına almıştır. Dünyanın pek çok yerinde bu salgına bağlı olarak pek çok sosyal, siyasal ve ekonomik krizin yaşandığı gözlemlenmektedir (Valiyeva,2020, s.390). Kimi devletler bu süreci ellerindeki imkânlar nispetinde başarılı bir şekilde yöneterek krizin etkilerini asgariye çekerken kimi ülkeler ise kriz karşısında çaresiz kalarak salgın karşısında yenik düşmüşlerdir.

Bazı ülkeler küresel kriz karşısında ulusal dayanışma yoluyla ya da refah devleti anlayışını geri çağırarak krizle mücadele etme yolunu seçmektedirler. Bu durum ise ulus devletlerin bütün gücüyle geri döndüğü tezini anımsatmakta, ulus devletin eski işlevlerini yeniden kazandığı noktasında yorumların yapılmasına neden olmaktadır.

Bu noktada akla gelen ilk soru ulus devletin küreselleşme öncesindeki fonksiyonlarına yeniden geri dönüp dönmediğidir. Bazılarına göre ulus devlet küreselleşme öncesi gücüne ve etkinliğine geri dönmemekte, Covid-19 sürecine has bir anlayışla dönüşerek değişmektedir (Acemoğlu,2020, s.45). Küresel salgın sonrasında her ne kadar ulus devletler otoriter ve müdahaleci bir yapıya bürünmüş olsa da devletin burada bölgesel ve küresel düzeyde etkin ulusal düzeyde ise çok katmanlı bir yönetişim ağı içerisinde yeniden tanımlanması söz konusudur. Bu durumda ulus devletler küresel pandeminin beraberinde taşıdığı ekonomik, sosyal, askeri/istihbârî ve siyasi tehditler karşısında zorunlu devlet müdahalesi noktasında herhangi bir şüpheye düşmeksizin daha müdahaleci davranmak zorunda kalmışlardır (Stiglitz, 2020, s.35).

Buradan hareketle küresel pandeminin ulus devlet düzeyinde pek çok bıçak sırtı sorunu ortaya çıkarmasıyla birlikte, bu sorunların üstesinden gelecek yegâne meşru gücün yine ulus devlet olduğu öne sürülmüş, hükümetlerin geliştirdiği sosyal destek paketleri ve çeşitli krizle mücadele programları ülkeler için kurtarıcı bir rol üstlenmiştir. Yani sosyal güvenlik mekanizmaları hükümetler eliyle yeniden canlandırılarak, ulus devlet yeniden yükselişe geçmiş ve belirleyici bir rol üstlenmiştir. Yine küresel pandemiyle birlikte bazı ulus devletler kendi egemenlik sahalarını daha fazla kontrol eder hale gelmişler, pek çok devlet ulusal sınırlarını kapatmış, insan ve mal giriş çıkışlarını yasaklamış, kamu sağlığı ve güvenliği adına seyahat özgürlüğünü bile kısıtlama yoluna gitmiştir (Valiyeva, 2020, s.392). Dolayısıyla liberal ülkelerde bile toplum, devlet otoritesine her zamankinden daha fazla ihtiyaç duymaya başlamış, AB çatısı altındaki ülkelerinde bile ulus üstü

karar mekanizmaları geçici de olsa etkisiz hale gelebilmiştir. Kısacası güçlü devlet ile sınırlı devlet ilkesi arasında kalan insan kalabalıkları küresel sağlık kriziyle birlikte tercihini güçlü devletten yana koymak durumunda kalmıştır.

Yeni Kamu Düşüncesi Nedir?

Yeni kamu yönetimine ilişkin olarak kamu yönetimi yazınında birçok tanım verilmiştir. Bu tanımlar ışığında yeni kamu yönetimi anlayışı,

> "*kamu kurumlarının modernleştirilmesi ve kamu yönetiminin yeni şekilleriyle ilgilenmektedir. Bir yaklaşıma göre yeni kamu yönetimi, yurttaş ya da müşteri merkezli bir yönetim kültürüne sahip, sonuçlar için hesap verebilirliğe vurgu yapan, alternatif hizmet dağıtım mekanizmaları aracılığıyla yerelleştirilmiş kontrolün gelişmesine yardım eden, verimliliği ve etkinliği artırmayı amaç edinen yeni bir yönetim anlayışıdır."*

Diğer yaklaşıma göreyeni kamu yönetimi*, "girişimci devlet anlayışınınönemli bir parçasıdır."* Yeni kamu yönetimi çağdaş kamu yönetiminde ortaya çıkan yeni bir paradigma olarak karşımıza çıkmaktadır (Eroğlu&Sevinç, 2020, s.70).

Yeni kamu yönetimini, değişen dünya koşullarında küreselleşmenin de etkisiyle, kamusal hizmetlerin niteliklerinin, boyutlarının ve bunları sunacak olanların niteliklerindeki dönüşüme bağlı olarak ortaya çıkan, katılımcı, piyasa, müşteri-vatandaş odaklı, şeffaf, esnek, optimal bürokrasi yapısına sahip yeni bir kamu yönetimi hareketine doğru köklü bir değişim olarak tanımlamak da mümkündür.

Yeni Kamu Yönetimi düşüncesinin dört temel özelliği bulunmaktadır. Bunlardan ilki Weberyan bürokrasi modeline karşılık daha esnek ve optimal büyüklükte bir bürokrasi modelinin tercih edilmesidir. Klasik modelin öngördüğü bürokratik model hantallık ve kırtasiyecilik üretmekte, dolaysıyla süreç içerisinde verimsizleşmektedir (Eryılmaz, 2018, s.54-55).

İkinci özellik ise devletin faaliyet alanının daraltılması ve kamusal hizmetlerin kamu sektörü dışındaki aktörler tarafından da verilebileceği vurgusudur. Burada devlete hakemlik rolü verilmekte piyasa aktörleri de kamusal hizmetlerin sunumunda etkili hale gelmektedir(Çevikbaş, 2012, 23). Devlet bu modelde minimal yapıya kavuşmakta, bazı hizmetlerin görülmesinde kamu otoriteleri dışındaki aktörlere bağımlı hale gelmektedir(Gürbüz, 2019, s.37).

Üçüncü özellik ise kamusal hizmetlerin sunumunda halka karşı sorumlu olmak, sunulan hizmetlerin ürettiği neticeler noktasında hesap verebilir hale gelmek ve kamu dışı aktörlerle birlikte hareket etme gerekliliğidir. Burada kural ve prosdürlerden öte sonuçlar ve performans ölçümü öne çıkmakta, verimlilik, etkinlik ve ekonomiklik temel ilkeler haline gelmektedir (Yıldırım, 2010, s.852).

Dördüncü temel özellik ise yönetim süreçlerinde özel sektör anlayışına evrilmektir. Kamu yönetiminde girişimci ruha sahip ve işletmeclik ilkelerini bilen lider vasıflı yöneticiler değer kazanmaktadır. Böylece piyasa ve toplum odaklı bir yönetsel anlayış kamu yönetim süreçlerine hâkim hale gelmektedir(Hood, 1991, s.5).

Bütün bu özellikler göz önüne alınarak yeni kamu yönetimi düşüncesinin, piyasa ve toplum odaklı, esnekliği, kaliteyi ve verimliliği öne çıkaran, rasyonalite ve ekonomikliği önemseyen, hiyerarşik bürokratik model yerine daha esnek ve daha hızlı hareket edebilen bir yönetsel modeli esas alan ve neticede optmal devlet modelini merkeze taşıyan bir yaklaşım olduğu ifade edilebilir.

Yeni Kamu Yönetimi Düşüncesinin Tarihsel Gelişimi

Siyasi ve ekonomik şartlardaki değişimle birlikte özellikle 20.yy'ın son çeyreğinde kamu yönetimi düşüncesi ve uygulamaları da dönüşüme uğramış bu süreçte yeni kamu yönetimi

düşüncesi yetmişli yıllardan itibaren çeşitli ülkelerde ortak uygulamalarla etkili olmaya başlamıştır. Siyasi becerilerle teknik yönetim becerileri kamu yönetimi alanının temel dönüştürücü dinamikleri haline gelmiştir. Etkin denetim, raporlama, nitelikli hizmet üretimi, performans tabanlı yönetim gibi yaklaşımlar kamu yönetimi sahasında etkili olmaya başlamıştır (Kamensky, 1996, s.56). Batıda sosyal refah devletinin aşınmaya uğramasıyla birlikte kamu yönetimi alanından beklentilerin de yönü değişmiştir. Ulus devletin küçültülmesi, gider kalemi oluşturan ve toplumun üzerine yıkılan kamu borç stokları ciddi eleştiri konusu olunca devletler daha rasyonel davranmaya mecbur kalmışlar, yeni kamu yönetimi bir çıkış kapısı olarak algılanmaya başlanmıştır (Balcı, 2021, s.5).

Yeni kamu yönetimi her ne kadar 70'lerde etkisini hissettirmişse de terimin kullanılmaya başlanması İngiltere ve Yeni Zelanda'da kamu sektöründeki reformlar yoluyla mümkün olmuştur (Özer, 2005, s.125-156). Söz konusu ülkeler bu süreçte hükümet politikalarını değiştirme cihetine gittiklerinde yeni kamu yönetimi düşüncesi bu dönüşüm sürecinin temel paradigması haline gelmiştir. Bu çerçevede değişen kamu yönetimi anlayışı neticesinde; yeni paradigmalar, yeni uygulama ve yaklaşımlar, sadece teorik düzeyde değil pratik hayatta da sınanma ve kendinden beklenilen faydayı ölçme sürecine girmiştir. Modern sonrası olarak isimlendirilen ancak ülkemiz açısından anakronik bir zaman dilimine işaret eden postmodernist durum ya da vetire, özel sektörün ve kamu alanının iş yapma stillerini değiştirmekte, yaşanan değişim ve dönüşüm kimi ülkelerde hızlanırken kimi ülkelerde de yavaş yavaş varlığını hissettirmektedir. Özellikle yeni kamu ekonomisi olarak gündeme gelen kavram ve uygulamalar paketi içinde boy gösteren bürokratik dönüşüm, beraberinde yeni yaklaşım ve pratikleri taşımaktadır (Gençtürk, 2006, s.1).

Yeni kamu yönetimi hareketinin ivme kazandığı esas dönem 1990'lardır. ABD'de Başkan Clinton döneminde bu hareket hükümet politikalarına uyarlanmıştır. ABD ekonomisi o yıllarda dinamik bir yapıya sahip olmasına rağmen İngiltere'deki sorunlara benzer sorunlar ortaya çıkmış, yeni kamu yönetimi hareketi ülkede bir yeninden yapılanma programı ortaya konularak başkan yardımcısı Al Gore'un "Ulusal Performans Değerlendirme" programı kapsamında şekillenmiştir(Özer, 2006: s.5). 1990'lı yıllarda pek çok OECD ülkesinde borçlanma düzeyleri artmış, uluslararasılaşma gündeme gelmiş, kamu sektöründe yaşanan değişimi de zorlamış ve kamu sektörünün bu yeni gelişimlere adapte olması gerektiği düşüncesi yaygınlaşmıştır. Bu süreçten sonra Dünya Bankası, OECD ve IMF gibi çok uluslu kuruluşlar, Yeni Kamu Yönetimi anlayışının dünya çapında yayılmasında etkili olmuşlardır. Nitekim OECD'nin son yıllarda yayınlamış olduğu raporlarda da yeni kamu yönetimi düşüncesi öne çıkmış, kamu hizmetlerinin yürütülmesinde küresel çapta bir paradigma değişimine gidildiği ifade edilmiştir. Genel manada yeni kamu yönetiminin kamu hizmetlerinin görülmesinde köklü değişimler yaşandığı konusunda fikir birliği bulunmaktadır. Tabii olarak klasik kamu sisteminde girişimci bürokrat modelini uygulamak oldukça zor görünmektedir. Yeni modelde ise kamu hizmetlerinin görülmesinde devletin yeniden yapılandırılması, performans yönetimi, stratejik yönetim gibi yeni yaklaşımlar gündeme gelmekte, özel sektörden alınan diğer yönetim teknikleri bu süreçte öne çıkmaktadır (Özer, 2006, s.5).

Küreselleşmeyle birlikte ulus devletlerin aşınması, ulus üstü güçlerin ulus devletlere müdahale eder hale gelmesi ve sermayenin global ölçekte dolaşımının sağlanmasını öngören anlayış öne çıkınca ülkelerdeki kamu yönetimleri hizmet sunum yöntemlerinde çeşitliliğe gitmiş, ulus devletler bu konuda çok yönlü etkileşim ve baskılara maruz kalmıştır. Böylece pek çok hizmet özel sektöre devredilmiştir (Balcı, 2020, S.70).

Yeni Kamu Yönetimi Düşüncesinin Yayılmasını Sağlayan Nedenler

Yeni kamu yönetimi anlayışı bilgi çağının getirdiği bazı imkânlar sayesinde yayılmıştır. Öncelikle kamu hizmeti anlayışında merkezi yer teşkil eden müşteri odaklı anlayış bu dönemde ortaya çıkmıştır. Diğer taraftan bireyciliği ön plana alan anlayış, girişimcilik ve rekabet gibi özel sektör tabanlı kavramlar da müşteri odaklılığı besleyen destekleyici kavramlar olarak öne çıkmışlardır. Ayrıca kamu sektöründeki yeniden yapılanma arayışları ve giderek büyüyen kamu borçları, verimsiz kaynak kullanımı, israf gibi olumsuz etkenler de kamu sektörünü yeni arayışlar

içerisine itmiştir. Bu arayışlar neticesinde daha çok özel sektörde başarı kriteri olarak öne çıkan verimlilik, karlılık, yalın örgütlenme gibi kritik uygulamalar da kamu sektörünün uygulama sahasına girmiştir. Bu kriterler yahut yönetim teknikleri sayesinde kamu hizmetlerinde kalitenin artacağı, israfın önleneceği, vatandaş-müşteri memnuniyetinin sağlanacağı, büyük bütçe açıklarının kapatılacağı öngörülmüştür (Saran, 2007, s.2).

Bütün bunların neticesinde temel beklenti özel sektör ile rekabet edebilecek düzeyde başarılı ve kaliteli hizmetin sunulmasıdır. Bunun sağlanabilmesi için ise yerel yönetimler yeniden yapılandırılmalı, adem-i merkezileşme sağlanmalı, özel sektöre hizmet gördürme anlayışı öne alınmalı, özel sektördeki başarılı uygulamalar örnek alınmalıdır. Bütün bunlar yapıldığında zaten kriz içinde olan kamu yönetimi reformize edilmiş olacaktır (Şener, 2000, s.12-15).

Kamusal hizmetlerden yararlanan toplumsal kesimler başarı gösteren özel sektör şirketlerinin de etkisiyle kamu kurum ve kuruluşlarına olan taleplerinin standartlarını yükseltmişler, bu sebeple artık eskiden kullanılan metotlarla kamusal nitelikli hizmetin sunumunu sürdürmek imkân dışı kalmıştır. Bununla birlikte devletin rolü ve cesameti ile kullandığı metotlar mercek altına alınarak sorgulanma yoluna gidilmiştir.

Yeni Kamu Yönetimi Düşüncesi ile Klasik Kamu Yönetiminin Kıyası

Yeni kamu yönetimi düşüncesinin ne olduğunu anlayabilmek adına eski düşüncenin ne olduğuna ve yeni ile eski arasındaki kıyasa bakmakta yarar vardır. Geleneksel kamu yönetiminin temel özelliklerine baktığımızda öncelikle klasik kamu yönetiminde büyük ve merkezi bir örgütlenme söz konusudur. Eskiden beri eleştirilen ve şikâyet edilen, adına hantal yapı denilen örgütlenme biçimi işte tam da budur.

Büyük ve merkezi yapıda bürokratik yapının kamusal hizmetleri gören yegâne merkez olduğu anlayışı hâkimdi. Bu yüzden kamusal müdahaleler de yadsınmaz, sistemin bu şekilde devamı arzulanırdı. Kamunun işlevselliğindeki artışın yegâne sebebi olan sanayi inkılabı kamusal ihtiyaçları artırmış, devlete olan ihtiyaç gün geçtikçe artmıştır. Sanayi toplumuna has devlet yapısı zaten merkezi bir yapıdan yanadır. Modern ulus devletin ortaya çıkışı da bu durumla izah edilebilir.

Klasik kamu yönetiminin etkin olduğu dönemde taşra yönetimleri yeterince örgütlenememişler, yeterli teknolojik donanıma sahip olamamışlardır. Buna mukabil merkezi idare ise çareyi otoriterleşmekte ve her şeyi merkezden yönetmekte bulmuştur. Bu durum ise hiyerarşik yapılanma içinde işlerin daha zor görülmesini ve hizmetlerin gecikmesini doğurmuştur.

Klasik kamu yönetimi düşüncesinin bir diğer özelliği tekelciliktir. Kamusal hizmetlerin yürütülmesinde benimsenen tekelcilik özel sektöre kamusal alanda iş yapma kapısını doğal olarak kapatmıştır. Tekelcilik de bu anlamda sanayi toplumuna has bir örgütlenme biçimine tekabül eder.

Klasik kamu yönetiminin bir diğer özelliği katı hiyerarşik örgütlenme biçiminin tercih edilmesidir. Bu sistemde kişilerin ve görevlerin hiyerarşik bir yapıda konumlandırıldığını görüyoruz. Weberyan örgüt kuramı zaten biraz evvel bahsettiğimiz büyük ve hantal yapı için katı hiyerarşik örgütlenmeyi zorunlu saymaktadır. Weberyan kamu örgütlenmesinde hatırlanacağı üzere her üste belli sayıda ast bağlanır, emirler yukarıdan aşağıya doğru yayılarak gelir. Karar alma örgütün üst basamaklarında yoğunlaşırken, uygulama ve yürütme, fiili olarak işi yapma aşağı kademelerde daha yoğundur. Bilindiği gibi kamu yönetimi sisteminde bir amir memur ilişkisi vardır. Bu ilişki çerçevesinde her memur öncelikle bir üstüne karşı sorumludur. Siyasal iktidar bu memurlardan oluşan sistemi memurların başında bulunan yöneticileri yönlendirerek, onlara direktif vererek yönetir. Böyle bir yapı içinde çalışanların kendi kararlarını alarak risk üstlenmeleri asla hoş görülmez. Hiyerarşik yapının en kötü yan tesirleri kendisini örgüt içi iletişimin azalmasında, yukarıdan gelen emirlerin aşağı kademelerde yeterince özümsenmemesinde, esneklikten uzak bir organizasyonda bulunmada gösterir. Esnek olamayan organizasyonlar için zaman ve para kaybı kaçınılmazdır.

Klasik kamu yönetimi yeniliğe kapalı, gizliliğe ve ketumluğa açıktır. Sanayi toplumunun modeli olan bu yapıda sadece kamu yönetimi değil, özel sektör de bu gizlilik ve kapalılık prensipleri üzerine iş yapmaktadır. Bu anlayışa göre kamu örgütleri bir kapalı sistemi tercih etmişlerdir, çevrelerindeki gelişmelerden etkilenmezler. Tarafsızlık ilkesine yaslanan gizlilik toplumla bilgiyi paylaşmayı yasaklamıştır. Kamu yöneticileri aldıkları kararları ve yaptıkları kimi uygulamaları toplumla paylaştıklarında bunun altından kalkamayacaklarını, baskı altında kalacaklarını düşünmüşlerdir. Oysa yeni dönemde şeffaflık ve açıklık temel yaklaşım haline gelmiştir. Yakın zamanda ülkemizde çıkarılan bilgi edinme kanunu bu mentalite üzerine kuruludur. Klasik kamu örgütlenmesinde göze çarpan diğer özellik kuralların çokluğu ve şekilcilik üzerine kurulu iş yapma modellerinin benimsenmesidir. Yönetim işi belirsizlikler üzerine kurulu olmadığı gibi yapılan işlerin her birinin biçimi kurallara bağlanmıştır. Kesin kurallara bağlanan işler çalışanlarda üretkenliği ve yeniliği engellemekte, işler robotik bir anlayışla yürütüldüğünden mekanikleşme ve bıkkınlık artmakta, artan bıkkınlık işi boş vermeyi ve yavaşlatmayı beraberinde getirmiştir.

Klasik kamu yönetiminde bir diğer özellik iş bölümü ve uzmanlaşma konusundaki fonksiyonel bölünmedir. Yine sanayi toplumunda iş bölümü gerekli hale gelmekte, uzmanlaşma da bunun doğal sonucu olarak meydana çıkmaktaydı. Taylor, Fayol, Durkheim, Weber bu akımın öncüleri olarak ortaya çıkmış bilim adamı ve düşünürlerdir. Taylor'un üzerinde durduğu en önemli konu verimlilikle iş bölümü arasındaki ilişkidir. İş bölümü arttıkça verimlilik artacaktır tezi bu yaklaşımın doğal sonucudur. Kamu yönetimindeki uzmanlaşma arayışı da verimliğin ve etkinliğin sağlanması ile yakından ilişkilidir. Bu modelin en büyük zararlarından ikisi örgüt içi iletişimin farklı dil kullanma kaynaklı olarak azalması ve üstlerin uzmanlıklarından dolayı astlara bağımlılığının artmasıdır.

Klasik kamu yönetiminin bütün bu özellikleri karşısında son yirmi yıldır yapılanan yeni kamu yönetiminin genel özellikleri ise şöyle açıklanabilir: Yeni kamu yönetimi esnek, desantralize ve girişimci anlayışı benimsemektedir. Yönetime katılma kültürü temel hedeflerden biri olarak ortaya çıkmaktadır. Yönetici kesiminin aktif ve girişimci yanına özellikle vurgu yapılmaktadır. Disiplin yerine etik ve rasyonel ilkeler benimsenmekte, mekanik yapı disiplinli, katı özelliğini daha esnek ama ahlaklı bir yapıya bırakmaktadır (Al, 2002, s.150). Yeni kamu yönetimi düşüncesinde insanlar daha çok insiyatif ve sorumluluk almakta, üretken yönleri ortaya çıkarılmaya çalışılmaktadır. Karar alma konusunda cesaretlendirilen çalışanlar daha üretken davranabilmektedirler. Yeni kamu yönetimi piyasa-özel sektör şartlarına daha duyarlı olduğu için katı kuralcılık yerine yeni yönetim ve iş görme tekniklerine açıktır. Bu yeni anlayış yenilik yapma ve geliştirme ruhunu da pekiştirmektedir. Bir diğer yenilik ise piyasa aktörlerinin yeni kamu yönetimi düzeninde etkin rol almalarıdır. Kamusal hizmetlerin görülmesindeki tekelci anlayış yerini çoklu bir yapıya bırakmaktadır. Hatta bugün kimi kamu kurumları sivil toplum örgütleri denilen özel sektör örgütleri ile de iş birliği yapmakta bazı kamusal hizmetler onlar aracılığı ile görülmektedir.

Yeni kamu yönetimi klasik yönetimi bir de verimlilik, kalite anlayışı, müşteri odaklı olma gibi kavramlarla saf dışı etmiştir. İş ve süreç odaklı olmak yerine, sonuç odaklı ve vatandaş odaklı olma anlayışı hâkim unsurlar olarak yeni düşüncedeki yerini almıştır. Bir diğer önemli ilke de ekonomikliktir. Birden fazla alternatif içinde en ekonomik ve kaliteli olanı seçmek yeni kamu yönetiminin ana prensiplerindendir. Aşağıdaki tabloya bakıldığında birçok konuda klasik kamu yönetimi düşüncesi ile yeni kamu yönetimi düşünce ve uygulamaları arasında ciddi farklar olduğu görülecektir. Genel yönetim tarzı, yönetim alışkanlıkları, iş yapma tarzı, bakış açısı, sorun çözme yaklaşımı, katılımcılık, şeffaflık, rasyonalite, egemenlik, verimlilik, kamu yararı, yetki devri, yetki gaspı gibi birçok alanda önemli farklar olduğu görülür. Bu farklarla birlikte özellikle insan ve müşteri-vatandaş odaklı olma konusunda da iki yönetim düşüncesi arasında radikal farklar olduğu ortadadır.

Yeni Kamu Yönetiminin Özellikleri, Temel Yönelimleri

İletişim teknolojileri alanında yaşanan gelişmelere paralel olarak özel sektörde gözlenen değişim klasik manada iş yapmaya dayalı kamu yönetiminin işleyişine ve yapısına yöneltilen eleştiriler yeni kamu yönetimi anlayışının gelişmesine neden olmuştur. Thatcher döneminde İngiltere'deki uygulamalarla başlayan bu cereyan daha sonra muhafazakâr siyasetçiler eliyle tüm kalkınmış ülkelerin kamu yönetimi sistemlerine etki etmeye başlamıştır. Yeni kamu yönetiminin temel hedeflerinden biri de geliştirdiği yeni anlayış doğrultusunda devlet yönetiminde etkinliğin ve verimliliğin hangi yöntemlerle sağlanacağı sorusunun cevabının verilmesidir.

Pek çok yazarın da vurguladığı gibi yeni kamu yönetimi hareketi kamu hizmetlerinde etkin yönetim düşüncesine, piyasa şartlarında hizmet görmeye, verimliliğe, performansa dayalı yönetsel anlayışa, vatandaş odaklı hizmet anlayışına vurgu yapmaktadır. Bu çerçevede yeni kamu yönetimi yaklaşımı pek çok ülkenin kamu yönetimi düzenini etkilemiş ve bu etkiler halen devam etmektedir.

Yeni kamu yönetimi anlayışının kamu hizmet sunumuna etkileri başlıca şu alanlarda söz konusu olmuştur(Balcı, 2020, s.5):

-Aşırı merkeziyetçi ve hiyerarşik yapılanmaların desantralizasyon yoluyla halka daha fazla yakınlaştırılması ve hizmet sunumunun vatandaşa en yakın yerde gerçekleştirilerek tüm paydaşların geribildirimine olanak sağlanması,

-Sonuç odaklılık,

-Doğrudan kamu hizmeti sunumu yerine alternatif mekanizmaların geliştirilmesi,

-Doğrudan sunulan kamu hizmetlerinde daha fazla verimlilik arayışına gidilmesi,

-Kamu örgütleri arasında rekabetin tesis edilmesi, merkezi yönetimlerin stratejik kapasitesinin arttırılması,

-Esneklik ve en az maliyet yaklaşımlarının benimsenmesi

Yeni Kamu Yönetimi anlayışının özellikleri ya da ortak vurgu noktaları özetle şunlardır: Kamu kesimi tarafından sunulan hizmetler yeniden tanımlanmakta, kamusal hizmetler sadece bürokrasi tekeli tarafından değil, çeşitli alternatif yöntemlerle piyasa şartlarında sunulmaktadır. Hizmet sunan kamu birimleri ve kamu çalışanları arasında rekabetçi bir yapı oluşmakta, girişimcilik temelli bir idari anlayış oluşturulmakta, çalışanların risk ve sorumluluk alabilme kabiliyetleri geliştirilmekte, tasarruf, kalite, verimlilik, etkinlik ve performans eksiklikleri giderilmektedir. Özel sektörde uygulanan işletme yönetimi kavram ve teknikleri kamu örgütlerinde de uygulanmakta, sadece kurallara değil misyona, amaca ve sonuca da odaklanılmaktadır. Ayrıca kurumlarda idarecilik yapan üstlerin direktiflerine değil hizmetten yararlanan vatandaşların ihtiyaçlarına odaklanılmaktadır. Yine hizmet süreçlerinde vatandaşlara söz hakkı tanınması, sorunların ortaya çıkmadan evvel çözülmesi, çalışan ve vatandaş katılımının sağlanması ve nihayet kamu sektörünün küçültülmesi sağlanmış olacaktır (Al, 2002, s.151).

Pandemi Döneminde Yeni Kamu Yönetimi Düşüncesi

Daha önceki bölümlerde de ifade edildiği gibi yeni kamu yönetimi düşüncesinin, merkezi yönetimlerin stratejik kapasitelerinin artırılması, kamu hizmetlerinin sunumunda alternatif yöntemlerin geliştirilmesi, hizmet sunumunda vatandaş odaklılık ve paydaşların karar mekanizmalarına katılımı, performansa dayalı yönetsel anlayışa, kalite, tasarruf ve verimlilik öne alınmakta, proaktif yönetim düşüncesini uygulama gibi temel özellikleri bulunmaktadır. Kısacası yeni kamu yönetimi düşüncesi daha esnek daha hızlı ve daha rasyonel hareket eden bir yönetsel yapıyı öngörmektedir.

COVID-19pandemisi sürecinde küresel sağlık krizi ile karşı karşıya kalan kamu idareleri yahut siyasal sistemler, bu büyük çaplı sağlık krizi ile baş edebilmek için çeşitli refleksler geliştirdiler. Burada dikkati çeken en büyük husus hızlı hareket eden, çabuk karar alabilen, kriz yönetimi konusunda tecrübeli devlet yönetimleri salgınla mücadele sürecinde daha başarılı oldular (Valiyeva, 2020, s.390). Yine kamu yönetimi süreçlerinde esnek davranan ve özellikle tıbbi malzeme, aşı üretimi-tedariki gibi konularda hızlı hareket edebilen ulusal hükümetler süreci daha az zararla atlatabildiler.

Yeni kamu yönetimi düşüncesinin sağladığı esnekliklerden birisi olan hizmet sunumunda alternatif yöntem belirleme ve kamusal ihtiyaçları alternatif yöntemlerle karşılayabilme esnekliğine sahip kamu idari sistemleri COVID-19'la mücadele süreçlerinden başarılı çıkabildiler. Örneğin aşının tedarik edilmesi noktasında devletlerin önünde iki seçenek bulunmaktaydı. Aşıyı ya kendileri üretecekler ya da üreten ülkelerden satın alacaklardı. Bu sürçte dünyada aşıyı sadece altı ülke üretti ve diğer ülkelere kendi ihtiyacının fazlası ürünü ihraç etti. Çin, ABD, Almanya gibi ülkeler önce kendi ihtiyaçlarını karşıladılar daha sonra da başka ülkelere bu aşıları ihraç ettiler. Aşının gerekliliğini pandeminin erken dönemlerinde fark eden ulusal sağlık kuruluşları yurtdışından aşı ithal süreci başlatarak bir an evvel aşıyı kendi toplumlarının hizmetine sundular (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020).

Diğer taraftan Türkiye örneğinde olduğu gibi yurtdışından aşı ithal eden ama bir taraftan da kendi aşısını kendisi üretmek üzere yola çıkan ülkeler ar-ge altyapılarını harekete geçirerek ithal aşının yerini alabilecek girişimlerde bulundular. Türkiye'de Erciyes Üniversitesi tarafından yürütülen aşı çalışmaları ülkenin bilimsel ar-ge altyapısının umut verici gelişmelere sahne olacağı yolunda güçlü bir intiba uyandırmaktadır. Erciyes Üniversitesi (ERÜ) tarafından COVID-19'a karşı geliştirilen ve Sağlık Bakanlığı ile Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı (TÜSEB) tarafından desteklenen ve Faz- 3 çalışmalarına devam edilen TURKOVAC, daha evvel Sinovac aşısı olmuş ve COVİD-19'a yakalanmamış gönüllülere 3. doz olarak uygulanmaya başlandı. Kayseri'de yürütülen çalışmalar neticesinde ismi Turkovac olarak belirlenen aşının yerli aşı geliştirme noktasında Türkiye'ye salgınla mücadele noktasında güçlü bir avantaj sağlaması beklenmektedir (Erciyes Üniversitesi, 2021).

Pandemi sürecindeTürkiye'de sağlık sektöründe ihtiyaç duyulan çeşitli malzemeler, (cerrahi eldiven, cerrahi maske ve dezenfektan gibi) ile tıbbi nitelikteki malzemelerin temin süreçlerinde güçlük yaşanmaması adınaT.C. Sağlık Bakanlığı ve Millî Eğitim Bakanlığı arasında bir koordinasyon ve işbirliği geliştirilmiş, örneğin meslek liselerinde dezenfektan ve maske üretimi için her iki bakanlık birlikte hareket etmişlerdir. Yine Sanayi Bakanlığı ile özel sektörün işbirliği yapmasıyla solunum cihazı üretilmesi noktasında girşimlerde bulunulmuştur (Akgün, 2020,s.225).

Türkiye'deki sağlık teşkilatının hızlı ve esnek çalışabilme becerisi örneğin sağlık altyapısının güçlendirilmesi noktasında da devreye girmiştir. Pandemi sürecinden evvel inşa edilen ve faaliyete geçirilen şehir hastaneleri sayesinde birçok gelişmiş batı ülkesine karşılık Türkiye'de yatak kapasitesi noktasında sıkıntı yaşanmamıştır (AA, 2021). Oysa ABD gibi süper güç olarak tarif edilen devletlerde bile korona hastaları bilhassa yatak kapasitesi noktasında ciddi sıkıntılar yaşamışlardır (Yıldızoğlu, 2020, s.1). Dolayısıyla yap-işlet-devret modeli gibi yöntemlerle sağlık altyapısını güçlendiren ve hızlı hareket eden ülkeler en azından bu sağlık krizinde hastane ihtiyacını kolayca karşılayabildiler.

Yeni kamu yönetimi düşüncesinin bir diğer özelliği olan iyi yönetişim imkanlarının kullanılmasıdır. Çok katmanlı karar alma süreçleri ve kurumların birbirleriyle iletişim halinde olduğu bu anlayış küresel sağlık krizini yönetmede devletlere yahut kamu yönetimi sistemlerine kolaylıklar sağlayabilir. Her ne kadar ulusal kamu yönetimi sistemleri pandemi sürecinde merkezileşme eğilimi sergilemiş olsalar da örneğin pandemiyi yönetmekle sorumlu olan kurum ve kuruluşlar eşgüdüm halinde ve dayanışarak hareket etmek zorunda kalmışlardır. Mesela öğrenci sayısının çok fazla olduğu (18 milyon 85 bin 943 öğrenci) Türkiye gibi ülkelerde (AA,2021)

salgının boyutlarının daha da genişlememesi adına okullarda Sağlık Bakanlığı ve ilgili teşkilatı ile Millî Eğitim Bakanlığı arasında süregelen kriz yönetimi ilişkisi sürecin yönetilmesinde büyük katkılar sağlamıştır. Pandeminin ilk yaygınlaşma döneminde okulların fiziken kapatılması ve uzaktan eğitim gibi esnek bir sisteme geçilmesi korona mikrobunun daha fazla yayılmasını engellemiş bulunmaktadır (Sarı ve Sarı, 2020, s.59). Kurumlar arası koordinasyon ve işbirliği, esnek hareket etme, kurumsal kapasitenin en güçlü şekilde kullanılması gibi faktörler pandeminin ilerleyen süreçlerinde de kuşkusuz işe yarayacaktır(Yıldız, Uzun, 2020, s.11).

Yeni kamu yönetiminin bir diğer özelliği olan proaktif yönetim düşüncesi ise özellikle salgınla mücadelede daha evvel tecrübeli olan ve salgının zararlı sonuçlarını önceden öngörebilen devletleri de başarılı kılmıştır. Örneğin Tayvan, Singapur, Güney Kore gibi ülkeler sağlık altyapısı konusunda dünyanın çok gelişmiş ülkelerinden daha geri durumda olmalarına rağmen geçmiş yıllarda Sars gibi bir salgını yönetmiş olmanın verdiği mücadele bilinciyle COVID-19 karşısında daha başarılı olmuşlardır (Yılmaz&Mutlu,2020, s.1969). Salgının muhtemel etkilerini önceden öngörerek proaktif bir yaklaşımla krizi önceden öngörebilen devletler yönetsel beceri göstererek halklarının bu süreçten en avantajlı şekilde çıkmalarını sağlamışlardır.

Görüldüğü gibi pandemi sürecinde yeni kamu yönetimi düşüncesi, proaktif yönetim düşüncesinin uygulamaya geçirilmesi, yönetişim imkânlarının kullanılması, kamu özel sektör işbirliğinin sağlanması, esnek ve hızlı hareket etme, hizmetlerin sunumunda alternatif yöntem belirleme gibi ilkeler bakımından pratik hayatta karşılığını bulmuş ve COVID-19 sürecinde reel bir anlayış haline gelmiştir.

Ulus devletlerin pandemi döneminde eski merkezi otoritelerinin güçlendiğine dair tezin haklılık payı olmakla birlikte yeni kamu yönetimi düşüncesinin sağladığı avantajları kullanmamın bu yeni eğilimle birlikte mümkün olabileceği söylenebilir. Ülkelerdeki kamu yönetimi sistemleri iyi yönetişim, esneklik, alternatif hizmet sunma gibi yöntemleri kullanarak küresel sağlık krizini daha başarılı şekilde yönetebilirler. Tabi bu sadece yeni kamu yönetimi anlayışının sunduğu imkanların devreye alınmasıyla değil aynı zamanda söz konusu yönetim sistemlerinin insan kaynakları yapısı, demokratikleşme düzeyleri ve siyasal kültürleri ile de yakından ilişkilidir.

Sonuç

COVID-19 Salgını içinde yaşadığımız yüzyılın büyük felaketlerinden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Küreselleşmenin başladığı dönemlerde ortaya çıkan ekonomik ve sosyal krizlerin etkileri kimi ülkelerde halen devam etmekte iken küresel çaplı bu sağlık krizinin etkilerinin de uzun yıllar devam edeceği akademik çevrelerde tartışılmaktadır.

Küreselleşme çağında ulus devletlerin egemenlik sahalarının daralmasıyla birlikte, özellikle ekonomik küreselleşmenin bir sonucu olarak piyasa aktörleri devletlerin önüne geçerek belirleyici birer güç haline gelmişlerdir. Bununla birlikte ulus üstü yapılanmalar da ulus devletlerin yetki alanlarını daraltarak küresel hakimiyet mücadelesine girmişlerdir.

Küresel pandemi sonrasında ise ulus devletler ve onların sahip oldukları kamu yönetimi sistemleri karar alma süreçlerinde merkezi bir rol üstlenerek küresel sağlık kriziyle başa çıkabilmeyi bir yöntem olarak tercih etmişlerdir. Her ne kadar ulus devletlerin eski rollerine tekrar döndükleri yönünde bazı tartışmalar bulunsa da ulusal hükümetlerin kendi içlerinde yani ulusal mücadele süreçlerinde çağdaş yönetim yaklaşımlarını bir hizmet sunma yöntemi olarak tercih etmelerinde herhangi bir engel bulunmamaktadır. Yeni kamu yönetimi düşüncesinin birer imkân olarak öne çıkardığı bazı ilkeler kamu yönetim sistemlerinin daha esnek, daha rasyonel ve daha hızlı çalışmalarını temin edebilir. COVID-19'la mücadele süreçlerinde kamu örgütlerinin ya da kamu yönetiminden sorumlu yerel ve merkezi birimlerin iyi yönetişim ilkeleri çerçevesinde iş birliğine gitmeleri elzemdir. Bilhassa sağlık yönetiminden sorumlu birimlerin koordinasyonu, iş birliği, alternatif hizmet sunma yöntemlerini etkin bire şekilde kullanmaları hem proaktif yönetim düşüncesinin devreye sokulmasında hem de vatandaşların tıbbi malzeme, aşı, hastane gibi altyapı

ve hizmetlere ulaşmalarında kolaylık sağlayacaktır. Buradan hareketle ulusal hükümetlerin ve kamu yönetimlerinin yeni kamu yönetimi yaklaşımının olanaklarından faydalanmak üzere harekete geçmeleri ve bilhassa sağlık altyapılarını, devlet kapasitelerini gözden geçirerek bu potansiyeli toplumsal fayda ya da kamu yararı kavramı etrafında harekete geçirmeleri beklenmektedir.

Kaynakça

A.A, (2021, 9 Kasım). "*MEB eğitim öğretim istatistiklerini açıkladı*, https://www.aa.com.tr/tr/egitim/meb-egitim-ogretim-istatistiklerini-acikladi/2361308

A.A. (2021, 9 Kasım). "*Türkiye'nin COVID-19'la mücadelesine 2020'de açılan 17 dev hastane büyük katkı Sağladı*",https://www.aa.com.tr/tr/koronavirus/turkiyenin-COVID-19la-mucadelesine-2020de-acilan-17-dev-hastane-buyuk-katki-sagladi/2096775.

Acemoğlu, D. (2021, 20 Ekim), *The Post-COVID state. Project Syndicate*, https://www.project-syndicate.org/onpoint/four-possible-trajectories-aftercovid19daron-acemoglu-2020-06?barrier=accesspaylog.

Akgün, O. (2020). Covid-19 salgını döneminde Türkiye'de alınan idari kararların salgının önlenmesindeki etkisinin değerlendirilmesi. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, *7*(7): 201-228.

Aktel, M. (2003). *Küreselleşme ve Türk kamu yönetimi*, Asil Yayınları.

Al, H. (2002). *Bilgi toplumu ve kamu yönetiminde paradigma değişimi*, Bilimadamı Yayınları.

Al, H. (2007). *Kamu yönetimi temel kanun tasarısı,* Sakarya Üniversitesi, İİBF. Kamu Yönetimi Bölümü, http://www.liberal-dt.org.tr/, Erişim Tarihi: 16.10.2007.

Aydemir, C&Kaya, M. (2007). Küreselleşme kavramı ve ekonomik yönü, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* www.e-sosder.com, *6*(20), 260-282.

Balcı, A. (2021, 8 Kasım) "*Kamu yönetiminde çağdaş yaklaşımlar ve kamu hizmet sunumuna etkileri*", http://www.canaktan.org/politika/kamuda-kalite/balci.pdf.

Başaran İ. (2008) "Küreselleşme: merkezin direnmesi yerelin güçlenmesi mi?", *Yerel Siyaset Dergisi,1*(5).15-23.

Çevikbaş, R. (2012). Yeni kamu yönetimi anlayışı ve Türkiye uygulamaları. *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, *1*(2), 9-32.

Dursun, D. (1998). "*Küreselleşme/Yerelleşme Paradoksu ve Siyasal Değerlerin Yeniden İnşası",* Siyasette ve Yönetimde Etik Sempozyumu, Sakarya Üniversitesi, İ.İ.B.F.-Adapazarı Ticaret ve Sanayi Odası Yayınları

Dinçer, Ö., & Öner C. (2003). *Değişimin yönetimi için yönetimde değişim*, Başbakanlık Yayını,

Eraslan, M. B. (2005). *Türkler, AB ve küresel barış*, Ortipa Yayıncılık.

Eroğlu Sevinç, D. (2020). Risk ve sağlık yönetimi bağlamında Covid-19 pandemisi: Türkiye örneği. *Uygulamalı Ekonomi ve Sosyal Bilimler Dergisi*, *2*(2), 64-75.

Eryılmaz, B. (2018). *Kamu yönetimi.* Umuttepe Yayınları.

Esgin, A. (2001). Ulus devlet ve küreselleşmeye ilişkin bazı tartışmalar, *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi,25*(2), 185-192.

Gençtürk**,** M. A. (2006, 25 Nisan) "*Girişimci bürokrasi (girokrasi) ve girişimci bürokratlar*"**,** www.fikritakip.com

Giddens, A. (1994). *Thetransformation of ıntimacy,* Basil Blacwell.

Güder, S. (2021, 28 Ekim). *Covıd-19'un uluslararası sistem ve türkiye siyasetine yansımaları*, https://cdn.istanbul.edu.tr/file/JTA6CLJ8T5/5C45F522F3784168ADCA825C6B4F349C,

Gürbüz, A. (2019). Yeni kamu işletmeciliğine eleştirel bir bakış. *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,1*(2), 34-41.

Haass, R. N., &Litan, R. E. (1998). "GlobalizationandItsDiscontents", *ForeignAffairs.*

Hasanoğlu, M. (2006, 20 Haziran). *Küreselleşmenin kamu yönetimi üzerine etkileri*, http://www.kayad.org.tr/makale/Kuresellesme2.doc.

Hood C. (1991). "A Publicmanagementforallseasons? *Public Administration*, (69), 3-19.

İmga, O., & Ayhan U. (2020), *COVID-19 Salgını sonrası devlet, demokrasi ve güvenlik*, Polis Akademisi Yayınları.

Kamensky, J. (1996). "The role of thereinventinggovernmentmovement in the federal management reform", *Public Administration Review*, 56, 247-255.

Keyman, E., & Sarıbay A.Y. (1998). "Küreselleşme, siyaset ve toplumsal yaşam", *Küreselleşme, Sivil Toplum ve İslam,* (Der: E. Fuat Keyman ve Ali Yaşar Sarıbay), Vadi Yayınları.

Köse, Ö. (2003). Küreselleşme sürecinde devletin yapısal ve işlevsel dönüşümü, *Sayıştay Dergisi*, (49).3-46.

Milli, E. (2021, 7 Eylül). "Küreselleşme", https://www.egitisim.gen.tr/author/elifmilli/, 07.09.2021.

Milanoviç B. (2002) *Can wediscerntheeffect of globalisation on incomedistribution?*The World Bank Development ResearchGroup, August 2002, PRW Paper No: 2876.

Miş N. (2020). Covid 19'un ulusal siyasetlerin geleceğine etkisi, *Kriter Dergisi*, (2020):41-43.

Oran, B. (2000). *Küreselleşme ve azınlıklar*, İmaj Yayınları.

Öz, E. (2001). Küreselleşme.*Dış Ticaret Dergisi*, s.1-2

Özer M. A. (Çev), (2006). Yeni kamu yönetimi japonya uygulaması. *Türk İdare Dergisi*, 25-156.

Özer, M. A. (2006). Gelişmiş ülkeler ve yeni kamu yönetimi düşüncesi, *İçişleri Bakanlığı Türk İdare Dergisi*, 201-27

Özdemir, S. (2004). *Küreselleşme sürecinde refah devleti*, İTO Yayın No:69, İTO Yayınları.

Özer,M. A. (2005). Yeni kamu yönetimi-japonya uygulaması, *Türk İdare Dergisi*,(447), 125-156.

Özer, M. A. (2006). Gelişmiş ülkeler ve yeni kamu yönetimi düşüncesi, *İçişleri Bakanlığı Türk İdare Dergisi*, 201-27.

Özdemir, U. (2021, 16 Ekim), https://www.koprudergisi.com/kis-2002/kuresellesme-tarihin-sonu-mu?.

Palabıyık H. (2003). Kamu yönetimi: sorunlar ve yeniden yapılanma gereği, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 1(1-2), 37-50.

Palabıyık, H. (2021, 8 Eylül). *Kamu yönetiminde sorunlar ve yeniden yapılanma*, www.icisleri.gov.tr.

Saran, U. (2007, 17 Ekim). *Küresel değişim dinamiklerinin kamu yönetimi alanındaki etkileri*, www.canaktan.org.

Sarı., & Sarı, (2020). Kriz zamanlarında eğitim yönetimi: COVID-19 örneği, *Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi,* 3(2), 49-63.

Selamoğlu, A. (1998). *Küreselleşme Sürecinde İnsan Kaynağı*. [Yayınlanmamış doktora tezi], İstanbul Üniversitesi S. B. E.

Saran, U. (2007, 16 Ekim). "*Küresel değişim dinamiklerinin kamu yönetimi alanındaki etkileri*", www.canaktan.org.

Stiglitz, J. (2021, 25 Ekim), *PlaguedbyTrumpism, Social Europe*. https://www.socialeurope.eu/plagued-by-trumpism.

Şener, H. E. (2000). Bilgikuramsalaçıdan postmodern kamu yönetimi. *Demokrasi Kuşağı İçin Girişim*, I(2),12-15.

Valiyeva, K. (2020). Covıd-19 ile ulus devleti yeniden düşünmek. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *Bahar* (Covid19-Özel Ek): 390-403.

Yıldız M., & Uzun M.M. (2020). *Koronavirüsle mücadelede kriz yönetimi ve kamu politikası yapımı*. SETA Yayınları.

Yıldızoğlu, E. (2021, 9 Kasım). Koronavirüs: ABD'de salgın krizi nasıl büyüdü? https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-52200598.

Yıldırım, M. (2010). Kamu yönetiminde takdir yetkisi: Geleneksel ve yeni kamu yönetimi arasında karşılaştırmalı bir inceleme. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2), 839- 861.

Yılmaz A.Y., & Mutlu, İ. S. (2020). Salgın sonrası dünyada, küreselleşme ve ulus devlet tartışmaları, *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi, 55*(3), 1965-1976.

Yurdakul, A.S. (2020). *Covid-19 salgını sonrası sağlık alanında ve politikalarındaki değişimler. Covid-19: Küresel salgının siyasî, sosyal ve ekonomik yansımaları.* Türk Akademisi Siyasi Sosyal Stratejik Araştırmalar Vakfı (TASAV).

World Bank Development ResearchGroup. (2002). *PRW Paper*, No: 2876.

Zencirkıran, M. (2021, 9 Kasım). https://dergipark.org.tr/tr/pub/isguc/issue/25516/269122.